

1) גמ' ברכות יג :

בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' אחא שאמר משום ר' יהודה: ת"ר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. זו ק"ש של ר' יהודה הנשיא א"ל רב לר' חייא לא חזינא ליה לרבי דמקבל עליה מלכות שמים אמר ליה בר פרחי^(א) 'בשעה שמעביר

דקוה ליה למתני בתרווייהו אין לךין לומר ומו לכלא למקשי מדי: אחי

דיוו על פניו^(ב) מקבל עליו עול מלכות שמים חוזר וגומרה או אינו חוזר וגומרה בר קפרא אומר אינו חוזר וגומרה רבי שמעון ברבי אומר חוזר וגומרה א"ל בר קפרא לר"ש ברבי בשלמא לדידי דאמינא אינו חוזר וגומרה היינו דמהדר רבי אשמעתא דאית בה יציאת מצרים אלא לדידך דאמרת חוזר וגומרה למה ליה לאהדרוי כדי להזכיר יציאת מצרים בזמנה אומר ר' אילא בריה דרב-שמואל ר' מרזא משמיה דרב

7) ט"ו ס' מו

(א) כי לפעמים כו'. בעור כתב שכן נהג ר' יהודה הספיד (מואל תמש"ץ סימן רע"ט). וכ"י ג"ה ודיניו הקשה על זה מן הירושלמי (גרכוס פ"א הלכה ה) דר' אחא דעי למימחא בעוהנין קן. ונראה דר' יהודה הספיד סמך על גמרא שלנו (גרכוס יג. ט) שהיא עיקרית דרבינו הקדוש היה (עשין) ועשה*] כן בשעת לימודו עם התלמידים ואח"כ קרא

אותה עם זכרומיה, וכמו שכתב ז"ל ג"ה ומנן והאר"ן בזה. וכמו רש"י בתשעוזה סימן ס"ד ח"ג, וכשאלו מגיע לקריאת שמע על ר' יהודה הנשיא, שהיה (אחד) [לפיך, אמי נוהג לנומר כל הברכה הראשונה עד ובשע"ך, וכן כתב רבינו יונה בחידושי זכרות

11) הגר"א ע"י מו

אשר יצר לאלהי נשמה, ומאלהי נשמה מתחיל סודו הברכות עד הגומל כו': [יח] וטוב כו'. כי בלא בשכמל"ו אינו אלא כסיפור דברים: [יט] ויוצא בזה. כמו שכתוב בריש פרק ב' דברכות יג. ג. ואף למאן דאמר קורא. ולי נראה שאין נכון בזה לצאת בלא ברכות, וגם מחמת זה לא יסמך גאולה לתפלה:

12) ביאור הלכה ס' מו

* **כי לפעמים וכר'.** ע"ן בביאור הגר"א שכתב: ולי נראה שאין נכון בזה לצאת בלא ברכות, וגם לא יסמך גאולה לתפלה. והוא סובר בזה כשיטת הרצ"ה שהובא בבית-יוסף, דטפי עדיף לזבזבא למימר ברכת קריאת-שמע אקריאת-שמע דאורייתא, עיין שם. ולכאורה נראה דבריו טובים אדברי רמ"א שמשמע מיניה שהוא מסכים להבית-יוסף במסקנתו, דמוכח מיניה ששכח"ו דאפילו לא הצבור לא יעברו מן קריאת-שמע אפילו הכי אבך כשכמל"ו כ"י שיעצו בזה; והגרא סובר דבכחאי גונא אינו כדאי לצאת בלא ברכות, אבל אם הוא רואה שהצבור יעברו מן קריאת-שמע יותר טוב שיכין לצאת כדי שלא ישאר בלא קריאת-שמע, וכמו שכתבו הב"ח והגמ"ר אברהם שארי אחרונים; או אפשר שסובר הגר"א דאפילו בזה יותר טוב שיקרא קריאת-שמע בזמנה בברכותיה ויסמך גאולה לתפלה ויחפול ביחודי, כמה שיקרא בלא ברכות ולתפלה אחר-כך עם הצבור, וצריך עיון. וגם עיין עיקר לכאורה כמה שסיים הגר"א; וגם לא יסמך גאולה לתפלה, הלא הוא סומך גאולה לתפלה אחר-כך, ואף שבקריאת-שמע כבר יצא לא מדיק כלל לענין זה, כדאיחא לקמן בסימן סו סעיף י בהג"ה ובמגן-אברהם ע"ש, וגם הגר"א מסכים שם להמגן-אברהם. ואפשר שכונתו כך, לפי מה שירדע לנו שדעתו הלא לומר "ואומרים פעמים בכל יום ה' אלהינו ה' אחד", והוא ממש כשיטת הר"א והמוכח בבית-יוסף, ולזה כתב הגר"א על דברי פרומש"ל דאסור בכתיב-יוסף "ולי נגא שמאין נכון בזה לצאת וכר", דאם יאמר שמע ישראל וכו' מהג-נפסך שלא כדאי יתעביד, דאם יאמר בלא ברכות, בוודאי אין נכון, וגם אם ירצה לאמור עתה בברכות, לא יסמך גאולה לתפלה כדי שיכול אחר-כך להתפלל בצבור, לכך יותר טוב שידלג תיבת 'שמע ישראל'. וכל זה כתב הגר"א לפי מה שסובר הרמ"א וירוצא בזה, אבל לפי מה שביארנו במשנה ברורה לא יסמך גאולה בזה אלא אם-כ"ן שיהצבור יעברו מן קריאת-שמע, אפשר דהוא מודה גס"ן, כמו שכתבנו בתחלת דבינו: * **ויוצא**

סוף קר"ש או תפילה בציבור

נערך ע"י יחזקאל הרטמן

3) טור ובית יוסף סימן מו

וע"ז מה שכתב משום שפעמים כשעושים קרובין מתעכבים מק"ש עד אחר זמנה וכו'. יש לנקדק מדגנסין צירושלמי פרק קמח דברכות (ה"ה) רבי יוסה ורבי אחא נפקין לתעניתא אמו ציבורא מקרי שמע זמר חלמא שעין צעא רבי אחא מיממיה צדיהון א"ל ר' יוסה ולא כבר קראו בעונתה כלום

פעמים ואומרים שהסיד ישראל י"י אלהינו י"י אחד. ורבינו יהודה החסיד (סג) היה רגיל לומר אחרי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. **והנה** מכויין לצאת בו ידי חובת קריאת שמע משום שפעמים כשעושים קרובין מתעכבים מקריאת שמע עד אחר זמנה וכו' שהיה יוצא בזה כדאיחא בברכות שמע ישראל י"י אלהינו י"י אחד (סג) זו היא קריאת שמע של רבי יהודה הנשיא.

לכיון דלאמר צעא ר' אחא מימחא צדיהון משמע דבעא למימחא ולא מיחא וכיון שכן אן נמי כי מקרי לן הכי לא מחינן בזה א"י אע"פ שימחו צידס לא ישמעו להס וכמו שכתב רבינו בנימין ס"ח (ריש הסימן) בשם הרמ"ה: **ובו"ש כדאיחא בברכות שמע ישראל וכו' זו**

5) ב"ח סוף סימן מו

בסמךן חוה לשונו וגדולה מוה נראה מהירושלמי שכתבני בסמךן שהיה מנהגס ציבור לקרוא ק"ש בזמנה ואח"כ חזרין וקוריס אותה בזכרותיה ואע"פ שנתחלה קראוה כולה וכו' עכ"ל מצואר שהיה מפרס צירושלמי במאי דקאמר אמו ציבורא מקרי שמע זמר שלג שעין היינו שזאו לקרוא שמע עם זכרותיה וצעא ר' אחא ממחי צדיהון דלפי זה ודאי דקסא ארבי יהודה הספיד ללחאר שהיה יוצא לוי חובתו צלפחא היה חוזר וקורא ק"ש עם הציבור בזכרותיה לאחר שלג שעין ועל זה חרין מה שאין (סג) לכל לפי עניות דעמי אין לךן קושיא דקסא דלמנו ציבורא מקרי שמע זמר שלג שעין לא שחי רוצין לקרובה עם הזכרות אלל עשאוהו כמו שאלו קורין אשרי קודם מוסף קודם וקסא מנהג כך היה מנהגס לקרוא ק"ש קודם תפלה שאינה סמוכה לגאולה חוהו שאמר לנס נפקין לתעניתא. וכו' והוא כי כ"ד זכרות של ענינים היו מתפללין כעין מוספין והיו קורין לפניו ק"ש בלא זכרות כדי לעמוד בתפלה מתוך דעבי מודה ומשום הכי מיחא ר' אחא מפני ההידיוטות שלא יהיו סנוזין שצעונתה קורין אותה עששו ויהיו טועין שזאותה קריאה יוצאין ידי חובת ק"ש בלא זכרות לפניו ולאמריה

13) מג"א סו"ס טו

סימן ק"יג [פ"ק ח]: **בו ואין י"ו פנאי.** ז"ע, וכי מי המיר לו לפסוק מפני שאין לו פנאי. ובאמת משמע זכוקם דמי שאין לו פנאי יקרא קריאת שמע לבד בלא זכרות, ואח"כ כשיהיה לו פנאי יקרא הזכרות עם התפלל, וכן הוא צירושלמי [זכרות פ"א הלכה ה] שהציב לרביה שמע שקרא קריאת שמע שנית אחר ג' שעות, וכן הוא (סג) לעיל סוף סימן מ"ג, ובג"י ג"ה ורמב"ם, וכן הוא בסמין ס' סעיף ז. ודברי רמ"א ז"ע:

14) פרי מגדים א"א סו"ס טו

ו"ל דקרא קריאת שמע עם זכרותיה ואח"כ ארע אונס שאי אפשר לו להתפלל מ"ד.

16) שו"ע ס' טו

קרא קריאת שמע בלא ברכות יצא ידי חובת קריאת שמע י א (סג) וחוזר וקורא (סג) הברכות בלא קריאת שמע (סג) ונראה לי שגוב לחזור ולקרות קריאת שמע עם הברכות:

9) הגהות רעק"א ס' מו

(ט) (מ"א בספ"ח) **א"א אם כן ר"א שהציבור יעברו** (סג). לעני"ל בירא סגלנו צערו זמן קריאת שמע יכיון דכרך תנאי, אם יעברו יחא יוצא בזה, ואם לא יעברו לא יוצא בזה. כמו שכתב הב"י בסמין מפ"ט (ג"ה עכ הטר י דוד) בשם אבודרהם (במהר"ם) לענין ספירת עומר: (ט) **שע** שירענכבו הציבור. ולעני"ן כתב צדיהון תפילין, שלא יתיר כמדי עדות שקך בעצמו (סג). אח"כ מצאנו שכן כתב

ונראה להניח רחוק מן הקדושה כלל ברכות מפני שום דוק ממנו ברכות דף ל' והכי איתא בס' אשכנזי דשמואל ולוי כ' כו בשו למיפק לאורחא הו מקדמי ומלוי וכי

דלח' כמבואר דשמואל ולוי וכמו שפי' בתו' ט"ו - והשתא אי נישא דאשכנז לקרות ק"ש כלל ברכות כלל א"כ אחי קשה ל"ל לרא' לנ' תפלה הא בנאחא הסתכל משומד כי אחי לניחוי וא"כ ל"ל להסתכל במיושב כלל ואי משום סמיכה גאולה ס"ל למיטבד בפסיוטה לקרות ק"ש בכדי לברא כלל ברכות כלל וכי אחי לניחוי יפקא ברכות ויסתכל משומד בסמיכות גאולה ויסי' סגל כחוקות ונפ"כ ל"ל דא"כ כלל לקרות ק"ש כלל ברכות וא"כ דרבנן אחי לוי לרא' סתכל משומד קודם הכן ונלא סמיכה גאולה כדי שלא יעמד לנ' תפלה מ"מ משום זה לקרות ק"ש שלא בברכות א"כ כלל דכשקרא ק"ש לנלא ד"ח בהמה לקדושה בברכות כנ"ל - ודוק לומר דרב אשי לא רצה למסך על

וכן מל"ט לה"ר בדורה דאין לקרות ק"ש כלל ברכות מדברי הרוקח בס"י שכל' וז"ל א"כ ל"ל לנ' פה: לאדם להסתכל יקרא ק"ש בנעוטה עד אמת ולא יאמר אמת וי"ב כו' מפני שנה סתק מוטב להתיק כדי למסך גאולה דמתיק בירושלמי בפ' הכה"ס ר' יוחי מלאי כהנא בעין ט' וכן ר' ברכיה ומקמי ואמר כבר קבל עליו - שול - שמים בנעוטה ומשמע ברכה אחרונה לא בירך עכ"ל הביאו הב"י בס"י ס"ו - והנה בביאור דבריו נראה דא"כ אין פה: לאדם להסתכל בזמן ק"ש דהיינו בחוק ג' שעות יקרא ק"ש בנעוטה עם ברכות שלפניה עד אמת ויפסקו בין ק"ש לאמת וי"ב זכרונה אמת וי"ב יאמר אח"כ כשיסתכל כדי למסך גאולה - ועכ"פ הכי מהבאר מדברי הרוקח דכשקרא ק"ש בנעוטה לנלא יד"ח לירך לקדושה עכ"פ בברכות שלפניה וא"כ שלא יוכל להסתכל אח"כ מיד יפסקו בנאמנע הפרק דהיינו בין ק"ש לאמת וי"ב הכי רטוב יותר להפסיק בנאמנע הפרק מלקדושה שלא בברכות דא"כ ל"ל להפסיק כלל יקרא ק"ש לכה כלל ברכות כלל ואח"כ כשירצה להסתכל יקרא ק"ש בברכות' ויסתכל ונפ"כ ז"ל כנ"ל :

וכמו שנבארנו כנ"ל - והנה ג"כ וגם מתחם זה לא יסמוך גאולה לתפלה דבריו הקדושים ז"ל דא"כ יקרא אח"כ ק"ש בברכותיה עם הכבוד ויסמוך גאולה לתפלה - ולומר כנושא כ"ל בנעוטה דס"ל דא"כ יסכה עם ק"ש לקדושה שלא בזמנה בברכותיה לא יקיים כזה מלוא סמיכה גאולה והוא ע"כ מ"כ בפ"ט ט"ס (דף ל') בד"ה וליעבד מר כהניס דשמואל ולוי שמתפללין קודם סיום ט' ומשום מסמך גאולה כיון דמללי קודם ק"ש לא קפדי ס"ט - ופי' בש"ח שג"ל ט' ג' שפי' דמס"כ דמללי קודם ק"ש היינו קודם זמן ק"ש וכ"כ הא"ז שביא פרש"י בזה"ל כיון דמללי קודם זמן ק"ש ע"כ - ועכ"פ כרי מבואר דעיקר מלוא סמיכה גאולה הוא בזמן ק"ש וקודם זמן ק"ש לא חל עליו מלוא סמיכה גאולה - ולפי"ז ה"כ א"כ קורא ק"ש בברכותיה לאחר זמן ק"ש י"כ לא יקיים כזה עיקר מלוא סמיכה גאולה - ולפי"ז הכי נראה י"כ מדברי הגר"א דא"כ הכבוד מחטבין מלקרות ק"ש עד אחר זמנה לירך לקרות ק"ש בזמנה בברכותיה ולסמוך גאולה בזמן ק"ש וממילא יסתכל ג"כ ביחידות כנ"ל :

אבוא דשמואל ולוי כ"י הו בעו למיפק לאורחא הו מקדמי ומצלי וכי הוה מטי זמן ק"ש קרו כמאן כי האי תנא דתניא ה' השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה"ס וכשיגיע זמן ק"ש קורא השכים לישב בקרון או בספינה מתפלל וכשיגיע זמן ק"ש קורא רשב"א אומר בין כך ובין כך קורא ק"ש ומתפלל כדי שיסמוך גאולה לתפלה במאי קמפליג' מ"ד סבר תפלה מעומד עדיף ומ"ד סבר מסמך גאולה לתפלה עדיף מרימר ומ"ד זוטרא הו זוטרא בי עשרה בשבתא דרגלא"ס ומצלו והדר נפקא לפקא רב אשי מצלי בהדי צבורא ביחיד מיושב כי הוה אתי לביתיה הדר ומצלי מעומד אמרי ליה רבנן ולעביד מ"ד כמרימר ומ"ד זוטרא אמר להו טריחא ל' מלתא ולעביד מ"ד כמבואר דשמואל ולוי אמר להו לא הוינא להו לרבנן קשישי מ"זן דעבדי הכי:

(עטרות ראש): [ן צ"ל קודם זמן ק"ש (וכ"ה באר"ז ס"י נא ועיין שאגת אריה סימן ג, מראה כהן): [ן בגני' יוסף כתב

a1) בית יוסף טי מו

דאורייתא: **זכבת** הרא"ה (פקדת הלויס ברכות פ"ב עמ' לא) נצמרא מספקא לן א"כ חזר וגומר לאחר שעמד מצית המדרש או לא ואמרינן דרבי שמעון ברבי אומר חזר וגומר פירוש חזר וגומר בברכות ואע"ג דהא נפיק ליה ידי ק"ש דאורייתא הילכך א"כ דקרינן נאפרא רבנו של עולם וכי ומיחדים שמן פעמים כלל יום ואומרים שמע ישראל וכו' ונפקי זיה ידי ק"ש דאורייתא אפילו הכי קרי נמר הכי שמע דרבנן בברכות דרבנן מיהו לא מחזור שפיר דאילו רבנו הקדוש משום דוחקא דגירסיה הוה עביד הכי ומשום דמורתו אומנותו וטפי עדיף לציטרא למימר ברכות ק"ש א"כ"ס דאורייתא הילכך הכי מיעבי ליה למימר ומיחדים את שמן פעמים נאהבה ואומרים ה' אלהינו ה' אחד וכן קבלתי מפי מורי רבינו עכ"ל וכן

ברא העולם ואתה הוא מכוונ נאהל מועד (שער ק"ש דרך ראשון מ"ב ט) נכס"ס הרמב"ן ז"ל:

ו בעולם הזה ואתה הוא מכוונ ט' נכס"ס הרמב"ן ז"ל:

תשובות בדבר. חדא, די"ל דלא קפדינן אסמיכת גאולה לתפלה אלא כשמתפלל בזמן ק"ש, אבל כשמתפלל ערבית מפלג המנחה שעדיין לא הגיע זמן ק"ש ל"ל בה. וכה"ג פירש"י בפרק תפלת השחר (שם דף ל) גבי הא דאמרינן התם אבוא דשמואל ולוי כי הוה בעו למיפק לאורחא הו מקדמי ומצלי, וכד הוה מטי זמן ק"ש קרו ולא הו סמכי גאולה לתפלה, אע"ג דבשל חשרית כ"ע מודו דבעי למסמך. ופי' רש"י ומשום מסמך גאולה לתפלה, כיון דמצלי קודם ק"ש לא קפדי ע"כ. והאי קודם ק"ש שפירש רש"י ע"כ קודם זמן ק"ש קאמר, דאי משום קודם ק"ש הוא דלא קפדי ואע"ג דמטי זמן ק"ש נמי והא דבעי למסמך גאולה לתפלה היינו בקורא ק"ש וברכותיה ואח"כ מתפלל הוא דבעי למסמך ולא יפסיק בין גאולה לתפלה, אבל אם רצה להקדים תפלה לק"ש ל"ל בה שהרי בערבית קאמר ריב"ל תפלות באמצע תיקנו, ור"י פליג עליה וקאמר איזהו בן עוה"ב זה הסומך גאולה של ערבית לתפלה, הילכך מיבעי ליה לאקדומי ק"ש לתפלה ולא באמצע כריב"ל, והרי אפילו אם יקדים תפלה לק"ש ל"ל בה, וא"צ לחוש לסמיכת גאולה לתפלה ככה"ג, וא"כ אכתי משום סמיכת גאולה לתפלה הרשות בידו למיעבד כריב"ל. אלא וודאי ש"מ כל היכא דבעי למסמך גאולה לתפלה, אינו רשאי להקדים תפלה לק"ש. וה"נ משמע ההיא סוגיא דפ' ת"ה גופיה. וע"כ כיון דמצלו קודם ק"ש לא קפדי דפירש"י קודם לזמן ק"ש קאמר: